

Janna Lundberg: Vi borde prata om elitskolorna när vi pratar om skolan

Inlagd av [Hanna Sjögren](#) på torsdag, mars 4, 2021 2 Kommentarer

Skoldebatten fokuserar ofta på socioekonomiskt utsatta elever som inte klarar kunskapskraven. Janna Lundberg menar att diskussionerna om skolan också behöver täcka in de elitskolor som det svenska marknadsutsatta skolsystemet skapat (red.).

I den offentliga debatten om skolan diskuteras allt från elever som inte lyssnar, lärare som inte leder klassrummet och fristående skolor vars ägare tar ut höga vinster medan deras försvarare sjunger valfrihetens och marknadslogikens lov. Här nedan återges ögonblick ur skolan som sällan får synas i den offentliga debatten:

Min höft värker på den hårda stolen. Jag skriver och skriver, mekaniskt, automatiskt, som vanligt, på min bärbara dator.

STÖD SKOLA OCH SAMHÄLLE!

Skola och Samhälle är en ideell förening. Vi som arbetar med S.O.S. gör det helt utan ersättning. Alla bidrag till en fortsatt kritisk debatt om skola och lärarutbildning mottages tacksamt!

Swisha till: 123 589 43 73

Allt som sker, allt jag tänker om händelser här och nu, får oredigerat flöda in genom fingrarna i det oformaterade word-dokumentet. Skärmen framför mig fylls av röda taggiga rader på grund av alla felskrivningar, men min blick sveper runt i klassrummet snarare än på skärmen. Rummet är kallt. Stolen är hård. Ventilationen visslar och låter. En illaluktande doft sipprar in genom väggarna på grund av ett avloppsstopp någonstans utanför. Jag ser ett hål i golvet, en fyrkant med stickkontakter i mittgången mellan de uppradade bänkarna. Sladdarna bildar ett virrvarr och dammet flockas.

Elever med raka ryggar, tysta steg och mjuka röster går en och en in genom klassrumsdörren. Jag ser att någon rynkar besvärat på näsan, men sedan snabbt ordnar sina anletsdrag och låtsas om inget. De sätter sig jämnt utspridda i klassrummet. Klassrummet är lite för litet för mängden elever i klassen, så de elever som kommer sent hämtar sig en stol och sätter sig bredvid mig, längst bak i rummet. Eleverna i min närhet håller ett respektfullt avstånd. De gör så gott de kan med att inte väsnas. De viker noga ihop sina jackor över stolsryggen, lyfter stolen så att den inte skrapar och placerar sina datorer – uppslagna med ett skrivdokument redo – i sina vingliga knän.

Läraren börjar prata. Lektionen ska inte starta förrän om ett par minuter. Alla elever i klassen är redan på sin plats. Lärarens projektor är påslagen, genomgången sätter full fart. Tangenterna på elevernas datorer knattrar. En fråga ställs av läraren. Eleverna räcker upp handen och svarar rätt svar. Frågan handlar om det läraren går igenom. Eleverna ställer inte längre några frågor som för läraren ur spår från det noga planerade lektionsinnehållet. Det är bara lärarens röst och tangenternas knattrande som hörs, men avloppsstanken utifrån övermannar sinnena.

Detta är en (språkligt korrigerad) scen ur de fältanteckningar som utgjorde materialet för min avhandling *Samhällskunskap för alienerad elit* (Lundberg 2020). Vid skeendet ovan har jag observerat klassen under ett års tid. Jag har noterat hur de små tecken på olydnad, aningens tovigiga frisyrier och färgstarkt smink, korrigerats och försvunnit. Skolan som observerats är en friskola och marknadsför sig med argument som påminner om självbilden av en elitskola: Hit ska elever som vill bli ledare, som satsar på sina studier och som vill vidare till prestigefulla utbildningar och praktikplatser, söka sig. Skolan har högst intagningspoäng av alla skolor i landsdelen där studien genomförs. I avhandlingen ställer jag det som observerats i perspektiv till läroplanens definitioner av samhällskunskapsämnet och värdegrundens ideal om kritiska, aktiva medborgare. Det som fostras

Translate »

på skolan är snarare ett passivt lydigt ledarskap än kritiska radikala aktivister. Kanske föga förvånande?

Förvånande däremot är det sken av elitskola som alla på skolan har en tyst överenskommelse om att upprätthålla. Trots dammet, trots den söndriga och delvis farliga inredningen och trots att det finns alltför många elever i relation till klassrummens storlek, spelar lärare och elever upp en bild av att utgöra en elit. Undervisningen har fokus på hur man lever upp till kunskapskraven för A. Lärarna har en uttalad klädkod och eleverna en outtalad klädkod. Den innebär att jag som (då) 37-årig forskare vid flera tillfällen bemöttes som en elev eftersom jag hade jeans och platta skor (kvinnliga lärare bar klack). Skolan påminner om en arbetsplats för vuxna, en bank, ett kontor av något slag. Alla färger är ljusa och bleka, inga skarpa kontraster syns.

Och vad vill jag diskutera utifrån dessa empiriska fynd från en sällan skildrad skoltillvaro? Jo: att vårt marknadsutsatta skolsystem skapar skolor som denna. En skola där eleverna fogar sig efter ekonomiska besparingar som bidrar till ägarnas vinstuttag. Till och med de som hävdar sig vara på väg mot elitpositioner i samhället fogar sig under dessa brister i sin arbetsmiljö: En undervisning som inte ger något utrymme för elevaktivitet och lokaler som inte ens erbjuder varsin sittplats för eleverna, låtsas vara en plats för elitfostran. Eleverna kommer in på skolan med toppbetyg och lämnar den med lika höga betyg, men de lär sig främst att följa auktoriteter, inte att ifrågasätta. Däremot blir de experter på att koda av vad andra kräver av dem. De lär sig inget av skolans värdegrunds ”blomsterspråk” om att inte bara lära sig *om* demokrati utan att också lära sig genom att arbeta *i* demokratiska aktiva former. Det som observerats i samhällskunskapsundervisningen begränsar sig till om-kunskaper, inte genom-kunskaper.

I en skoldebatt där flumskolan, konstruktivism och lärares bristande ledarskap formuleras som de största problemen, finns här en helt annan problembild att diskutera: Vad händer om vi låter skolor som hävdar sig vara elitskolor producera lydig ledare? Hur kommer samhällets formas av att ledande positioner besätts av individer som aldrig fått ställa kritiska frågor eller gå bredvid ledet? Vad innebär det för samhällsutvecklingen att skolor fostrar homogenitet och lydnad? Den debatten vore spännande att föra, och har hög relevans utifrån vad som faktiskt händer på flera skolor idag. Fler forskare, politiker och beslutsfattare borde göra observationer skolan – av olika skolor inom landskapet för vårt skolsegregerade utbildningssystem – hellre än att bara tycka saker om skolan och lärares arbete. Utifrån sådana

observationer kan vi sedan inleda en diskussion om vilka stora problem vi borde debattera skolpolitiskt.

Janna Lundberg är disputerad i utbildningsvetenskap vid Lunds universitet och arbetar som lektor vid Malmö universitet, institutionen för samhälle, kultur och identitet (SKI).

Att läsa vidare:

Lundberg, Janna (2020), *Samhällskunskap för alienerad elit. Observationsstudie av Särskilda läroverket*. (MediaTryck: Lunds universitet).

Avhandling utsedd till "Skolportens favorit" av lärarpanelen på Skolporten.

Dela det här:

Relaterade

Karin Berg: Jag kräver respekt från våra medier när det ska pratas om mitt yrke
9 december, 2019
I "Skola"

Björn Kindenberg: Skolan och hjärnforskningen
31 maj, 2012
I "Skola"

Carl Lindberg: Eleverna kommer bort i skoldebatten
23 februari, 2014
I "Skola"

Tweeta

107

Gilla

Dela

Kategori: Skola, Skolforskning, Skolpolitik · Taggar: bildning, det fria skolvalet, friskolor, gymnasieskola, undervisning

2 Comments on "Janna Lundberg: Vi borde prata om elitskolorna när vi pratar om skolan"

Det är ju konstigt att vi inte följer upp vad som i praktiken görs på våra skolor. Vilken är

Bengt Eklund
4 mars, 2021

Skolinspektionens uppgift? Det verkar krävas att både de privata och de kommunala skolorna behöver förstatligas. Det är modigt att skriva om hur det egentligen är. All heder åt Janna.

Svara

Kjell Arvedson
5 mars, 2021

Ja, all heder åt Janna!

Man kan förstås granska enskilda skolor, och det ska göras på det sätt Janna Lundberg gjort.

Men man ska också se utbildningsväsendet som ett sammanhängande system. Ett system som för närvarande har både som effekt och faktiskt också som syfte att förstärka klassamhället. Hur mycket man än vill sprida dimmor med argument om valfrihet och konkurrensens välgörande under.

Janna Lundbergs studie visar också att det inte handlar om olika skolors goda eller låga kvalitet, utan om socialt sammanhang och nätverksbyggande för framtida social positionering.

Svara

Lämna ett svar

Obs! Kommentarer begränsas till 500 tecken (inklusive blanksteg).

Din e-postadress kommer inte publiceras. Obligatoriska fält är märkta

*

Kommentar

Namn *

E-postadress *

Webbplats

Din e-postadress behövs för godkänd kommentar. S.O.S. sparar e-postadresser, men vidareförmedlar dem ej. På begäran kan din e-postadress tas bort ur vårt register, varvid kommentar/kommentarer raderas.

I have read and accepted the [Privacy Policy](#) *

Publicera kommentar

SKOLA OCH SAMHÄLLE

WEBBTIDSKRIFT
ISSN 2001-6727

REDAKTÖRER

Magnus
Erlandsson
Sara Hjelm
Magnus Hultén
Malin Ideland
Hanna Sjögren
Malin Tvåråna

E-POST

redaktionen@skolaochsamhalle.se

© COPYRIGHT

Skola och
Samhälle

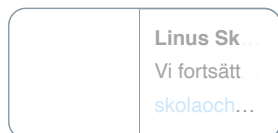
ISSN 2001-6727

S.O.S. på Twitter

SkolaOchSamhall
@SkolaSamhalle

skolaochsamhalle.se/tavlan/linus-s...

25 feb. 2021

KONTAKTA OSS

Ditt namn (obligatorisk)

Din epost (obligatorisk)

Ämne

Ditt meddelande

Skicka